

НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДҐРУНТЯ ІНТЕГРАЦІЇ КОНЦЕПТІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ, СТАБІЛЬНОСТІ, СТРЕСОСТІЙКОСТІ ТА РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ

©2026 НАЗАРОВА Т. Ю.

УДК 336.71:330.131.7:338.124.4
JEL: E58; G01; G21; G28

Назарова Т. Ю. Науково-методологічне підґрунтя інтеграції концептів фінансової стійкості, стабільності, стресостійкості та резильєнтності в банківському секторі

Стаття присвячена формуванню науково-методологічного підґрунтя інтеграції концептів фінансової стійкості, фінансової стабільності, стресостійкості та резильєнтності в банківському секторі в умовах посилення макроекономічної невизначеності, зростання системних ризиків та ускладнення регуляторного середовища. Актуальність дослідження зумовлена тим, що в науковому та регуляторному дискурсі зазначені концепти нерідко отождоковуються або вживаються як взаємозамінні, тоді як вони суттєво різняться за теоретичними основами, рівнем аналізу, часовою перспективою, індикаторно-метричним апаратом і функціональним призначенням у системі пруденційного нагляду. Метою дослідження є здійснення системного теоретико-методологічного компаративного аналізу зазначених концептів, виявлення їхніх сутнісних відмінностей і взаємозв'язків та формування науково обґрунтованих засад інтегрованої парадигми банківської надійності. У роботі застосовано методи порівняльного та системного аналізу, структурно-логічного моделювання й епістемологічної реконструкції теоретичних підходів. Результатом дослідження стала компаративна модель, що охоплює 17 критеріїв зіставлення чотирьох концептів – концептуальне визначення, теоретичні засади, рівень аналізу, часову перспективу, ключові індикатори та метрики, методологічні підходи, регуляторні рамки, типологію ризиків, горизонти планування, фокус управління, інструментарій, роль регулятора, критерії ефективності, взаємозв'язки між концептами, методологічні обмеження, емпіричні виклики вимірювання та еволюцію концепту. Встановлено, що фінансова стійкість, фінансова стабільність, стресостійкість і резильєнтність утворюють ієрархічно організовану систему комплементарних категорій банківської надійності, де кожна наступна надбудовується над попередньою, розширюючи горизонт аналізу від нормативного мікропруденційного оцінювання до стратегічної адаптивної трансформації банківської системи. **Ключові слова:** фінансова стійкість банків; фінансова стабільність; стресостійкість банківського сектора; резильєнтність банківської системи; банківська надійність; мікропруденційний нагляд; макропруденційна політика; стрес-тестування; Basel III/IV; операційна резильєнтність. **Табл.: 1. Бібл.: 29.**

Назарова Тетяна Юріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і фінансів, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: Tetiana.Nazarova@khp.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5734-876X>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/HNC-5188-2023>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57196370192>

UDC 336.71:330.131.7:338.124.4
JEL: E58; G01; G21; G28

Nazarova T. Yu. The Scientific and Methodological Basis for Integrating the Conceptions of Financial Resilience, Stability, Stress Resistance, and Resilience in the Banking Sector

The article is dedicated to developing a scientific and methodological basis for integrating the conceptions of financial resilience, financial stability, stress resistance, and resilience in the banking sector amid increasing macroeconomic uncertainty, rising systemic risks, and a more complex regulatory environment. The relevance of the study is due to the opinion that in scientific and regulatory discourse, these conceptions are often equated or used interchangeably, even though they differ significantly in their theoretical foundations, level of analysis, time perspective, indicator-metric tools, and functional purpose within the prudential supervision system. The aim of the study is to carry out a systematic theoretical and methodological comparative analysis of the mentioned conceptions, identify their essential differences and interconnections, and form scientifically grounded foundations for an integrated paradigm of banking reliability. The study applied methods of comparative and systemic analysis, structural-logical modeling, and epistemological reconstruction of theoretical approaches. The result of the research was a comparative model covering 17 comparison criteria for four conceptions – conceptual definition, theoretical foundations, level of analysis, time perspective, key indicators and metrics, methodological approaches, regulatory frameworks, risk typology, planning horizons, management focus, toolkit, the role of the regulator, efficiency criteria, interconnections between conceptions, methodological limitations, empirical measurement challenges, and the evolution of the conception. It has been found that financial resilience, financial stability, stress resistance, and resilience form a hierarchically organized system of complementary categories of banking reliability, where each subsequent level builds upon the previous one, expanding the scope of analysis from regulatory microprudential assessment to the strategic adaptive transformation of the banking system.

Keywords: banking financial resilience; financial stability; stress resistance of the banking sector; resilience of the banking system; banking reliability; microprudential supervision; macroprudential policy; stress testing; Basel III/IV; operational resilience.

Tabl.: 1. Bibl.: 29.

Nazarova Tetiana Yu. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Finance, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpychova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: Tetiana.Nazarova@khp.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5734-876X>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/HNC-5188-2023>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57196370192>

Сучасна банківська система функціонує в умовах перманентного ускладнення зовнішнього середовища, що характеризується зростанням структурної невизначеності, посиленням волатильності фінансових ринків та збільшенням частоти виникнення системних стресових подій – від глобальної фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. і боргової кризи Єврозони 2010–2012 рр. до пандемічних шоків 2020–2021 рр. і сучасних геополітичних дестабілізацій. У відповідь на ці виклики наукова спільнота та регуляторні органи здійснили суттєву трансформацію аналітичного й інструментального апарату банківського нагляду, що зумовило паралельне формування та закріплення у фінансово-банківському дискурсі чотирьох ключових категорій, покликаних описувати різні аспекти надійності банківських інститутів: фінансової стійкості, фінансової стабільності, стресостійкості та резильєнтності.

Зазначені концепти функціонують на різних рівнях аналізу – від мікропруденційної оцінки окремої банківської установи до макропруденційного моніторингу фінансової системи загалом – і спираються на принципово різні теоретичні засади. Водночас у науковому та регуляторному дискурсі означені категорії нерідко вживаються як синонімічні або взаємозамінні, що породжує суттєвий методологічний дефіцит: отождествлення концептів, які характеризуються різними проміжками часу, рівнями агрегації, індикаторно-метричним апаратом і функціональним призначенням, неминує призводити до викривлення аналітичних висновків, хибної калібрації регуляторних інструментів та неадекватної оцінки справжнього стану банківської надійності.

Практичний вимір цієї проблеми набуває особливої гостроти в умовах формування нового регуляторного середовища, що поєднує посилені вимоги Basel III/IV у сфері капіталу та ліквідності, макропруденційні інструменти протициклічного регулювання, наглядові стрес-тести та принципи операційної резильєнтності в єдиній, але концептуально неінтегрованій архітектурі пруденційного нагляду. За цих умов відсутність системного науково-методологічного підґрунтя, здатного забезпечити цілісну та несуперечливу інтеграцію зазначених концептів, перетворюється на чинник регуляторного ризику, що обмежує ефективність наглядових рішень і знижує якість управлінських стратегій банківських установ. Особливо рельєфно ця проблема проявляється в контексті нових структурних викликів – кліматичних ризиків, кіберзагроз і наслідків цифрової трансформації фінансового сектора, – які за своєю природою є поліаспектними та не можуть бути всебічно охоплені жодним із

зазначених концептів окремо, а потребують їхнього системного синтезу. Саме тому науково-методологічне обґрунтування інтеграції концептів фінансової стійкості, фінансової стабільності, стресостійкості та резильєнтності постає як самостійне й актуальне наукове завдання, що має важливий як теоретичний, так і прикладний вимір для сучасної регуляторної практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження у сфері фінансової стійкості, стабільності, стресостійкості та резильєнтності банківського сектора представлені в науковій літературі декількома відносно самостійними дослідницькими течіями, які формувалися паралельно та лише в останні роки стали предметом спільного аналітичного осмислення. Огляд сучасного стану наукової розробленості цієї проблематики дозволяє виокремити чотири напрями.

Перший напрям – дослідження *фінансової стійкості банків* у рамках мікропруденційного підходу. Класичним підґрунтям цього напрямку слугує праця D. Diamond та P. Dybvig (1983), у якій закладено теоретичні основи банківського посередництва [14]. Сучасні роботи в цьому напрямі сфокусовані на операціоналізації концепту фінансової стійкості через пруденційні нормативи Basel III – показники адекватності капіталу (CAR), коефіцієнти ліквідності (LCR/NSFR) та якості активів (NPL ratio) – і його верифікації за допомогою CAMELS-рейтингової системи та коефіцієнтного аналізу. Дослідження J. Barth, G. Caprio та R. Levine (2013), що охоплює 180 юрисдикцій, емпірично підтверджує залежність між якістю банківського регулювання та мікропруденційними показниками банків [4]. Водночас низка авторів – зокрема A. Admati та M. Hellwig (2013) та A. Kashyap, R. Rajan, J. Stein et al. (2008) – піддають критиці статичний характер традиційних нормативів капіталу, аргументуючи їхню проциклічність і нездатність адекватно відображати системний вимір ризику [1; 22].

Другий напрям стосується *фінансової стабільності та макропруденційної політики*. Після глобальної фінансової кризи 2008–2009 рр. домінуючим у цьому полі стало дослідження G. Schinasi (2005) [27], C. Borio (2003) [9], а також програмні роботи Базельського комітету щодо запровадження макропруденційних інструментів – countercyclical capital buffers (CCyB), системних надбавок (G-SIB surcharges) та динамічного провізійнування [5]. Важливий внесок у розвиток інструментарію вимірювання системних ризиків зробили T. Adrian і M. Brunnermeier (2016), запропонувавши концепцію CoVaR (Conditional Value-at-Risk) як системну міру заразності між банківськими установами [2],

а також дослідження S. Battiston et al. (2012) [7] щодо мережевого аналізу й концепту DebtRank. Емпіричну базу для оцінки ефективності макропруденційних інструментів формують роботи E. Cerutti, S. Claessens і L. Laeven (2017), які на підставі аналізу широкої панелі країн встановили позитивний, але варіабельний вплив макропруденційної політики на стабільність банківського сектора [11]. Дослідження S. Kiem et al. (2024), що стосується кенійського ринку [23], а також роботи E. Feyen і D. Mare (2021) [15] застерігають від надмірної жорсткості регуляторних вимог, оскільки вона може спричиняти небажані ефекти скорочення кредитування та гальмування економічного зростання.

Третій напрям присвячений *стресостійкості банків та розвитку методологій стрес-тестування*. Новаторські роботи M. Cihák (2007) для МВФ заклали основи прикладного стрес-тестування [12], а подальший розвиток методологічного інструментарію відбувався у працях J. Henry et al. (2013) щодо макропруденційного стрес-тестування (MaPST) в єврозоні [19] та A. Jobst et al. (2017) стосовно стрес-тестування ліквідності в рамках FSAP [21]. Комплексне узагальнення підходів до стрес-тестування на рівні МВФ здійснили T. Adrian, J. Morsink і L. Schumacher (2020), акцентуючи на необхідності інтеграції зворотних зв'язків між solvency, liquidity та реальним економічним циклом у системних тестах [3]. C. Borio, M. Drehmann і K. Tsatsaronis (2014) критично переосмислили прогностичну спроможність макро-стрес-тестів, показавши їхні суттєві методологічні обмеження щодо моделювання нелінійних ефектів і поведінкових реакцій учасників ринку [10]. Паралельно E. Feyen і D. Mare (2021), а також K. Pliszka (2021) розвивають методологію reverse stress testing, яка принципово відрізняється від традиційних підходів орієнтацією на ідентифікацію сценаріїв, що призводять до неплатоспроможності, а не на оцінку стану при заданих сценаріях [15; 25].

Четвертий напрям – найновіший і найменш консолідований – стосується *банківської резильєнтності як властивості складних адаптивних систем*. Теоретичні основи цього напрямку закладено у працях C. S. Holling (1973) про резильєнтність екологічних систем [20] та D. Teese, G. Pisano і A. Shuen (1997) щодо динамічних здатностей організацій, які були перенесені у фінансовий контекст у роботах A. Haldane та R. May (2011) про банківські екосистеми [18; 29]. Регуляторну інституціоналізацію концепту резильєнтності здійснив Базельський комітет через «Principles for Operational Resilience» (2021), що визначили вимоги до безперервності критичних операцій, планів відновлення та кризового управління [5]. Водночас нові до-

слідження відкривають праці M. DeMenno (2022) щодо вимірювання кліматично-обумовлених системних ризиків у рамках концепції резильєнтності [13] та роботи S. Battiston et al. (2017) про кліматичне стрес-тестування фінансової системи [6].

Попри значний аналіз публікацій у кожному з чотирьох напрямів, необхідно засвідчити низку системних прогалин. *По-перше*, дослідники, як правило, розглядають зазначені концепти ізольовано, без побудови єдиної компаративної системи, яка б охоплювала їх одночасно. *По-друге*, у більшості робіт відсутній системний аналіз взаємозв'язків між концептами на різних рівнях – мікропруденційному, макропруденційному та мультирівневому. *По-третьє*, питання операціональної сумісності різних систем вимірювання – від пруденційних коефіцієнтів і CoVaR до показників RTO/RPO – залишається дискусійним і не отримало вичерпного вирішення в літературі. *По-четверте*, дослідження Haile et al. (2025), Sardana et al. (2025) і Shetty et al. (2024) фіксують посилення актуальності інтегрованого підходу, що враховував би новітні виклики – кіберризики, кліматичні шоки та цифрову трансформацію – у єдиному методологічному концепті [17; 26; 28].

Таким чином, проведений огляд наукової літератури засвідчує, що дослідження фінансової стійкості, стабільності, стресостійкості та резильєнтності банківського сектора розвивалися переважно в межах відокремлених дослідницьких парадигм, кожна з яких сформувала власний понятійний апарат, методологічний інструментарій та регуляторну конфігурацію, проте не запропонувала системної інтеграції зазначених концептів у єдину аналітичну систему. Водночас новітні дослідження – зокрема, роботи M. DeMenno [13], Sardana et al., Shetty et al. і Haile et al. – фіксують зростаючий запит наукового та регуляторного середовища на інтегровані підходи, здатні охопити як традиційні кредитні й ринкові ризики, так і нові структурні загрози – кліматичні шоки, кіберризики та наслідки цифрової трансформації фінансового сектора, – що підтверджує актуальність і своєчасність запропонованого в цій статті компаративного аналізу та наукову значущість побудови єдиної методологічної системи оцінювання банківської надійності.

Незважаючи на значний обсяг наукових публікацій у кожному з окреслених дослідницьких напрямів, аналіз сучасного стану наукової розробленості проблематики дозволяє констатувати існування низки системних прогалин, що визначають межі невирішеного та формують передумови для авторського наукового внеску.

По-перше, попри багаторічну еволюцію досліджень паралельного розвитку досліджень фі-

нансової стійкості, стабільності, стресостійкості та резильєнтності банківського сектора, у науковій літературі дотепер відсутня комплексна компаративна модель, що охоплювала б усі чотири концепти одночасно та системно зіставляла їх за уніфікованою множиною критеріїв – від концептуальних визначень і теоретичних засад до регуляторних рамок, методологічних обмежень і актуальних трендів розвитку. Наявні роботи, як правило, зосереджуються на дослідженні одного або двох концептів у їхньому внутрішньому вимірі, не претендуючи на побудову єдиної аналітичної системи.

По-друге, залишається нерозв'язаним питання про характер і природу зв'язків між зазначеними концептами: у більшості досліджень взаємозв'язки між фінансовою стійкістю, стабільністю, стресостійкістю та резильєнтністю або не розглядаються взагалі, або трактуються спрощено – як синонімічні чи лінійно підпорядковані відношення, тоді як їхня справжня природа є ієрархічно комплементарною та нелінійною.

По-третє, поза межами ґрунтового наукового дослідження залишається проблема операціональної сумісності різних систем вимірювання, що застосовуються в межах кожного концепту: пруденційні коефіцієнти (CAR, LCR, NSFR), системні міри ризику (CoVaR, SRISK, DebtRank) та показники резильєнтності (RTO, RPO, adaptive capacity) розроблялися в різних методологічних підходах і не мають спільного знаменника, що унеможливає їхнє безпосереднє порівняння в наглядній практиці.

По-четверте, нові структурні виклики – зокрема, кліматичні шоки, кіберризики та цифрова трансформація фінансового сектора – ставлять під сумнів адекватність як кожного окремого концепту, так і наявних підходів до їхньої взаємодії, проте питання про те, як ці виклики по-різному проявляються крізь призму фінансової стійкості, стабільності, стресостійкості та резильєнтності та які інструментальні відповіді пропонує кожен із концептів, системно не досліджувалося.

Таким чином, невирішеним залишається завдання побудови науково обґрунтованої інтегрованої методологічної системи, що дозволяла б розглядати чотири зазначені концепти не як ізольовані аналітичні конструкти, а як взаємопов'язані складові єдиної багатоаспектної парадигми банківської надійності, здатної забезпечити цілісне теоретичне підґрунтя для регуляторної практики та прикладних досліджень в умовах посиленої структурної невизначеності. Саме цій проблемі присвячується дана стаття.

Метою статті є здійснення системного теоретико-методологічного компаративного ана-

лізу концептів фінансової стійкості, фінансової стабільності, стресостійкості та резильєнтності банківського сектора з метою виявлення їхніх сутнісних відмінностей, взаємозв'язків і функціонального місця в архітектурі сучасного банківського регулювання та нагляду, а також формування науково обґрунтованих засад інтегрованої парадигми банківської надійності як теоретичного базису для подальших прикладних досліджень.

Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію таких дослідницьких завдань:

- ✦ *по-перше*, здійснити епістемологічну концептуалізацію кожного з чотирьох концептів, встановивши їхній теоретичний генезис, понятійний зміст та еволюцію в науковому дискурсі;
- ✦ *по-друге*, розробити уніфіковану систему критеріїв компаративного зіставлення концептів, що охоплює рівень аналізу, часову перспективу, індикаторно-метричний апарат, методологічні підходи, регуляторні рамки та типологію ризиків;
- ✦ *по-третє*, верифікувати функціональні ролі кожного концепту в сучасній архітектурі пруденційного нагляду, встановивши характер їхньої взаємозалежності та ієрархічної комплементарності;
- ✦ *по-четверте*, систематизувати методологічні обмеження кожного концепту й обґрунтувати аргументи на користь їхньої системної інтеграції;
- ✦ *по-п'яте*, сформулювати теоретичні засади багатоаспектної парадигми банківської надійності, здатної забезпечити цілісне концептуальне підґрунтя для аналізу банківської системи в умовах посиленої структурної невизначеності, зростання нових видів ризиків та ускладнення регуляторного середовища.

Об'єктом дослідження є процеси формування, операціоналізації та регуляторної інституціоналізації концептів банківської надійності в сучасній фінансово-банківській теорії та практиці.

Предметом дослідження виступають теоретико-методологічні засади та компаративні характеристики концептів фінансової стійкості, фінансової стабільності, стресостійкості та резильєнтності банківського сектора, а також системні зв'язки між ними в контексті формування інтегрованої парадигми банківської надійності.

Результати дослідження. Подальший виклад результатів дослідження передбачає перехід від теоретико-концептуального аналізу до системної інтерпретації отриманих наукових положень у межах побудованої компаративної моделі, що охоп-

лює фінансову стійкість, фінансову стабільність, стресостійкість і резильєнтність банківського сектора як взаємопов'язані, але методологічно диференційовані категорії. З урахуванням проведеного огляду літератури та виокремлення основних дослідницьких парадигм результати структуровано таким чином, щоб послідовно розкрити логіку формування компаративного підходу, уточнити епістемологічний статус кожного з концептів, верифікувати їхні функціональні ролі в сучасній архітектурі банківського регулювання й нагляд та обґрунтувати інтегровану парадигму банківської надійності, здатну забезпечити цілісне уявлення про механізми формування та підтримання стійкості банківських інститутів в умовах посилення невизначеності, зростання системних ризиків та ускладнення регуляторного середовища.

Запропонована табл. 1 є центральним інструментом емпіричної верифікації та систематизації отриманих теоретико методологічних результатів, оскільки забезпечує цілісне порівняння ключових категорій банківської надійності – фінансової стійкості, фінансової стабільності, стресостійкості та резильєнтності – за низкою узгоджених критеріїв, що охоплюють концептуальні визначення, теоретичні засади, рівні аналізу, часову перспективу, індикаторно метричний апарат, методологічні підходи, регуляторні рамки, типологію ризиків, горизонти планування, фокус управління, інструментарій, роль регулятора, критерії ефективності, взаємозв'язки з іншими концептами, обмеження та емпіричні виклики вимірювання. Така структурована компаративна репрезентація дозволяє не лише виявити глибинні відмінності у змісті та функціональному призначенні досліджуваних концептів, а й продемонструвати їхню ієрархічну та комплементарну природу, створюючи аналітичне підґрунтя для подальшого синтезу у вигляді багатоаспектної парадигми банківської надійності, в межах якої фінансова стійкість, стабільність, стресостійкість і резильєнтність розглядаються як взаємодоповнювальні, а не взаємовиключні категорії.

Проведений компаративний аналіз, представлений у табл. 1, дозволяє сформулювати систему науково обґрунтованих висновків, що розкривають епістемологічну природу, функціональне призначення та взаємну архітектуру чотирьох досліджуваних концептів банківської надійності.

Встановлено, що фундаментальна диференціація між фінансовою стійкістю, фінансовою стабільністю, стресостійкістю та резильєнтністю детермінована не стільки предметним полем, скільки рівнем аналізу, часовою перспективою та управлінською телеологією кожної категорії: якщо

фінансова стійкість є мікропруденційним, статичним і нормативно орієнтованим концептом, спрямованим на оцінку поточного стану окремого банку, то резильєнтність являє собою мультирівневу, динамічну та адаптивно орієнтовану категорію, що охоплює спроможність банківської системи трансформуватися в умовах нової нормальності на стратегічному часовому інтервалі 5–10 років і більше.

Принципово важливим висновком є встановлена ієрархічна комплементарність досліджуваних концептів, яка виключає їхню взаємозамінність чи конкурентність: *фінансова стійкість* виступає необхідною мікроструктурною передумовою для формування системної стабільності; *фінансова стабільність* є емергентною властивістю, що постає із сукупності індивідуальних рівнів стійкості та мережевих взаємодій між фінансовими установами; *стресостійкість* функціонує як посередницька ланка між *статичною стійкістю* та *динамічною резильєнтністю*, забезпечуючи верифікацію меж витривалості системи в умовах екстремальних сценаріїв, тоді як резильєнтність інтегрує всі три попередні виміри, додаючи якісно новий вимір адаптивної та трансформаційної спроможності. Редукція аналітичного апарату до будь-якого одного з концептів призводить до системних прогалин у регуляторному оцінюванні: формальне виконання пруденційних нормативів не гарантує системної стабільності в умовах реалізації мережевих ризиків, системна стабільність не забезпечує стресостійкості банку в умовах хвостових ризиків, а стресостійкість, своєю чергою, є необхідною, проте недостатньою умовою резильєнтності як здатності до якісної трансформації моделі функціонування після кризових подій.

Аналіз регуляторних рамок засвідчує, що еволюція наглядових стандартів від Basel I (1988) до чинних стандартів Basel III/IV та Принципів операційної резильєнтності Базельського комітету (2021) відтворює описану ієрархію концептів у регуляторній площині: кожен новий цикл стандартів послідовно інкорпорував наступний рівень складності – від мінімальних вимог до капіталу до макропруденційних буферів, наглядового стрес-тестування та операційної резильєнтності, – не відмінюючи попереднього, а надбудовуючись над ним. Це свідчить про те, що сучасна регуляторна архітектура банківського нагляду вже інституційно відтворює логіку багатоаспектної парадигми банківської надійності, проте не забезпечує її системної концептуальної інтеграції, що і формує методологічний дефіцит, на подолання якого спрямоване це дослідження.

Таблиця 1

Компаративний аналіз концептів фінансової стійкості, стабільності, стресостійкості та резильєнтності в банківському секторі

Критерій порівняння	Фінансова стійкість (Financial soundness)	Фінансова стабільність (Financial stability)	Стресостійкість (Stress resistance)	Резильєнтність (Resilience)
1	2	3	4	5
Концептуальне визначення	Здатність банку зберігати фінансову рівновагу, виконувати зобов'язання та підтримувати операційну діяльність за нормальних економічних умов на основі достатності капіталу та якості активів	Стан фінансової системи, за якого вона здатна ефективно виконувати свої функції (фінансове посередництво, платежі, розподіл ризиків) навіть під час стресу без суттєвих збоїв	Здатність банку зберігати адекватний рівень капіталу та ліквідності й продовжувати критичні операції в умовах реалізації екстремальних, але правдоподібних негативних сценаріїв	Спроможність банківської системи абсорбувати шоки, швидко відновлювати функціональність, адаптуватися бізнес-модель та трансформуватися відповідно до нових умов після кризових подій
Теоретичні основи	Теорія фінансового посередництва (Diamond & Dybvig, 1983), теорія структури капіталу (Modigliani – Miller), концепція адекватності капіталу	Теорія системних ризиків, макро-економічна теорія фінансових криз (Minsky, 1986), теорія фінансової нестабільності	Теорія екстремальних значень, методологія Value-at-Risk (VaR), сценарний аналіз, підходи до оцінки ризиків	Теорія складних адаптивних систем, організаційна теорія, концепція динамічних здатностей (dynamic capabilities) (Teese et al., 1997), екологічна резильєнтність (Holling, 1973)
Рівень аналізу	Мікропруденційний рівень – окремий банк як одиниця аналізу	Макропруденційний рівень – фінансова система загалом, міжбанківські зв'язки, системно важливі інституції	Мікро- та мезорівень – окремий банк у контексті системних стресових подій	Мультирівневий рівень – інтеграція індивідуального, системного та екологічного рівнів
Часова перспектива	Оцінка ретроспективного та поточного стану	Попередня та моніторингова – превентивна ідентифікація системних дисбалансів на часовому інтервалі економічного циклу 3–7 років	Попередньо проактивна – прогнозування майбутнього стану в стресових умовах на часовому інтервалі 3–5 років	Динамічна та адаптивна – до шоку, під час шоку, після шоку, в умовах нової нормальності; стратегічний часовий інтервал 5–10+ років
Ключові індикатори та метрики	CAR ($\geq 10,5\%$), Tier 1 ratio ($\geq 8,5\%$), NPL ratio ($< 5\%$), LCR ($\geq 100\%$), NSFR ($\geq 100\%$), ROE, ROA, NIM, Cost-to-Income ratio	Z-score (distance to default), SRISK, CoVaR (Conditional Value-at-Risk), MES (Marginal Expected Shortfall), індикатори системної значущості (SII)	Δ CAR під стресом, stressed NPL ratio, резерви під кредитні збитки у стресі (loan loss provisions), пост-стресова позиція ліквідності	RTO (Recovery Time Objective), RPO (Recovery Point Objective), Time-to-Recovery, показники адаптивної ємності (adaptive capacity), індекс трансформаційної готовності
Методологічні підходи	CAMELS-рейтингова система, коефіцієнтний аналіз (ratio analysis), дискримінантний аналіз (Altman Z-score для банків)	Мережевий аналіз (network analysis), аналіз перетікання (spillover analysis), індекси системного ризику, моделювання ефектів зараження (contagion)	Top-down та bottom-up стрес-тестування, сценарний аналіз, CCAR/DFAST (США), стрес-тести EBA/ECB (ЄС), reverse stress testing	Оцінка ефективності планів безперервності діяльності (BCP), сценарне тестування резильєнтності, оцінка організаційних компетенцій, динамічне стрес-тестування із заходами відновлення

1	2	3	4	5
Регуляторні рамки	Basel III (Стовп 1 / Pillar 1): мінімальні вимоги до капіталу, пруденційні нормативи ліквідності, коефіцієнт левириджу (leverage ratio)	Макропруденційна політика: контрциклічний буфер капіталу (CCyB 0–2,5%), буфер системного ризику, надбавки для G-SIB/D-SIB (1–3,5%)	Basel III (Стовп 2 / Pillar 2): ICAAP/LAAR, наглядове стрес-тестування, CCAR (США), стрес-тести EBA/ECB (ЄС)	Принципи операційної резильєнтності БКБН (2021), СРМІ-IOSCO, плани відновлення та врегулювання (RRP), вимоги TLAC/MREL
Типологія ризиків	Традиційні банківські ризики: кредитний, ринковий, операційний, ризик ліквідності, процентний ризик	Системні ризики: ризики спільних позицій, взаємопов'язаності, розпродажів	Хвостові ризики (tail risks): глибока рецесія (ВВП (–4%) –(–6%)), обвал цін активів (–30%)–(50%)), суверенний стрес	Ризики «невідомих невідомих», структурні ризики, кліматичні ризики, кіберризики, пандемічні ризики
Часовий інтервал планування	Річний і квартальний – звітні та регуляторні цикли пруденційної звітності	Економічний цикл (3–7 років) – ідентифікація проциклічних патернів та системних дисбалансів	3–5 років – типовий горизонт базового та несприятливого стрес-сценарію	Стратегічний горизонт (5–10+ років) з можливістю динамічної адаптації та трансформації бізнес-моделі
Фокус управління	Відповідність нормативам: дотримання пруденційних нормативів, контроль якості активів, управління капіталом	Орієнтованість на політику: координація монетарної та макропруденційної політики, превенція системних криз	Орієнтованість на ризики: підготовка до екстремальних подій, планування капіталу в стресі, ситуаційне планування	Орієнтованість на резильєнтність: безперервність критичних операцій, організаційна гнучкість, адаптивне управління
Ключові інструменти та механізми	Регуляторний капітал (CET1, AT1, Tier 2), резерви під кредитні збитки (IFRS 9 ECL), ліквідні активи високої якості (HQLA), диверсифікація портфеля	Секторальні інструменти (обмеження LTV, DTI, DSTI), буфери капіталу, динамічне провізйонування, обмеження на левиридж	Буфер консервації капіталу (capital conservation buffer), стресовий буфер капіталу (stress capital buffer), динамічні балансові проєкції	Плани відновлення із заздальгідь визначеними тригерами та заходами, стратегії врегулювання, операційні рамки резильєнтності
Роль регулятора/наглядача	Мікропруденційний нагляд: інспекції на місці та дистанційний моніторинг, SREP, ліцензування	Макропруденційний нагляд: моніторинг системних ризиків, координація через FSB, ESRB, калібрування макропруденційних інструментів	Стрес-тестування: дизайн сценаріїв, проведення наглядових стрес-тестів, оцінка достатності капіталу	Нагляд за резильєнтністю: оцінка планів відновлення та врегулювання, тестування операційної резильєнтності, антикризові симуляції
Критерії ефективності	Виконання всіх пруденційних нормативів, рейтинг CAMELS 1–2 (strong/satisfactory), низький NPL ratio, стабільна прибутковість	Відсутність системних банківських криз, низька волатильність фінансових індикаторів, ефективне функціонування під час стресу	Post-stress CAR >8% (регуляторний мінімум), успішне проходження стрес-тестів без необхідності екстреного докапіталізування	Повне відновлення критичних функцій у межах RTO, збереження довіри стейкхолдерів, успішна адаптація бізнес-моделі
Взаємозв'язки з іншими концептами	Необхідна мікроосновна умова для системної стабільності; база для стресостійкості	Емерджентна властивість, що виникає з індивідуальних рівнів стійкості та мережевих взаємодій; середовище для розвитку резильєнтності	Посередницька ланка між статичною стійкістю та динамічною резильєнтністю; інструмент тестування меж стійкості та підтримання для планування відновлення	Інтеграція стійкості, стабільності та стресостійкості з додаванням адаптивності та трансформаційної спроможності

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ І КРЕДИТ

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5
Методологічні обмеження концепту	Статична природа, зосередженість на оцінці стану в окремий момент часу, недооцінка системних і хвостових ризиків, циклічність окремих індикаторів	Модельна невизначеність, складність вимірювання системних ризиків, можливий регуляторний арбітраж, координаційні виклики	Модельний ризик, обмеженість сценарного простору, відсутність поведінкових реакцій у деяких моделях, ретроспективний характер частини параметрів	Складність квантифікації, залежність від якісних суджень, неможливість повноцінного тестування до реальної кризи, ресурсоемність вимірювання
Емпіричні виклики вимірювання	Якість даних, порівнянність між юрисдикціями, відмінності стандартів обліку (IFRS vs GAAP)	Ідентифікація системно важливих зв'язків, доступність гранулярних даних, вимірювання зовнішніх ефектів	Вибір доречних сценаріїв, калібрування макроекономічних шоків, моделювання нелінійних ефектів та петель зворотного зв'язку	Відсутність стандартизованих метрик, якісний характер багатьох компонентів, складність ex-ante оцінки відновлювальної спроможності
Еволюція концепту	Від простого коефіцієнта капіталу (Basel I, 1988) до ризикозваженого підходу (Basel II, 2004) та посилення стандартів (Basel III, 2010)	Від мікропруденційного до макропруденційного фокусу після GFC 2008; інституційне закріплення через ESRB (2010) та FSOC (2010)	Від простих аналізів чутливості до комплексних stress testing frameworks після GFC; впровадження reverse stress testing	Від інженерного розуміння резильєнтності до екологічного та адаптивного підходів; закріплення операційної резильєнтності у регуляторних стандартах 2020 x pp.
Актуальні тренди та напрями розвитку	Інтеграція кліматичних ризиків у капітальні рамки, вплив фінтеху на традиційні метрики, принцип пропорційності у регулюванні	Оцінка кіберсистемного ризику, кліматично-обумовлені фінансові ризики, вплив крипто-активів на стабільність	Кліматичне стрес-тестування (NGFS-сценарії), кібер-стрес-тести, інтегроване тестування (кредитний + ринковий + операційний виміри)	Рамки кіберрезильєнтності, управління ризиками залучених третіх сторін, забезпечення резильєнтності систем штучного інтелекту та машинного навчання, стратегії кліматичної адаптації

Окремої уваги заслуговує висновок щодо методологічних обмежень кожного концепту, що мають не лише технічний, але й системний характер. Зокрема, статична природа фінансової стійкості та зосередженість на оцінці стану в окремий момент часу зумовлюють недооцінку циклічних ефектів і хвостових ризиків; модельна невизначеність у вимірюванні фінансової стабільності відображає принципову складність ідентифікації системних зв'язків до їхньої реалізації; ретроспективний характер частини параметрів у стрес-тестуванні обмежує його прогностичну спроможність в умовах структурних розривів; складність квантифікації резильєнтності та залежність від якісних суджень ускладнюють її операційну верифікацію у регуляторному процесі. Саме ці системні обмеження обґрунтовують необхідність побудови інтегративної компаративної моделі, в якій слабкі сторони одного концепту компенсуються аналітичними перевагами іншого, а сукупна система індикаторів і методологічних підходів формує цілісне, багатовимірне уявлення про надійність банківського сектора в умовах посиленої структурної невизначеності.

ВИСНОВКИ

Здійснений у статті системний теоретико-методологічний компаративний аналіз концептів фінансової стійкості, фінансової стабільності, стресостійкості та резильєнтності банківського сектора дозволяє сформулювати низку концептуальних висновків, що мають як самостійне теоретичне значення, так і безпосередній прикладний вимір для регуляторної практики.

Верифіковано, що зазначені чотири категорії не є синонімічними або взаємозамінними конструктами, а утворюють ієрархічно організовану, функціонально диференційовану систему концептів банківської надійності, кожен

із яких характеризується власним епістемологічним статусом, рівнем аналізу, часовою перспективою та управлінською телеологією.

Фінансова стійкість функціонує як мікропруденційна, нормативно орієнтована категорія статичного типу, що операціоналізується через систему пруденційних коефіцієнтів у рамках Basel III/IV і верифікується за допомогою CAMELS-рейтингової методології.

Фінансова стабільність є макропруденційною, системно орієнтованою властивістю, що виникає як емерджентний ефект із сукупності мережових взаємодій між фінансовими інституціями та вимірюється за допомогою системних мір ризику типу CoVaR, SRISK та DebtRank.

Стресостійкість є мезорівневим, сценарно орієнтованим концептом, методологічний базис якого складають top-down та bottom-up підходи до стрес-тестування – від класичних методик М. Сіхак до сучасних систем CCAR/DFAST і стрес-тестів ЕВА/ЕСВ і методології зворотного стрес-тестування.

Резильєнтність, укорінена в теорії складних адаптивних систем (Holling, 1973) і концепції динамічних здатностей (Teese et al., 1997), являє собою якісно новий рівень аналізу, що інтегрує три попередні концепти та додає вимір адаптивної та трансформаційної спроможності, інституційно закріплений у Принципах операційної резильєнтності Базельського комітету (2021).

Логіка ієрархічної комплементарності концептів визначає принципово нелінійну природу зв'язків між ними: фінансова стійкість є необхідною, але недостатньою передумовою фінансової стабільності; остання, своєю чергою, є необхідною, але недостатньою **основною** для стресостійкості банківських установ; стресостійкість же виступає необхідним, проте недостатнім інструментом для формування повноцінної резильєнтності. Означена каскадна залежність пояснює, чому редукція аналітичного апарату наглядових органів до будь-якого одного з концептів неминуче породжує системні прогалини в регуляторному оцінюванні: дотримання нормативів CAR і LCR є принципово недостатнім критерієм банківської надійності в умовах реалізації системних ризиків, а успішне проходження стрес-тестів є недостатньою гарантією здатності до стратегічної трансформації після структурних шоків.

Аналіз регуляторної еволюції від Basel I (1988) до чинних стандартів Basel III/IV та Принципів операційної резильєнтності (2021) підтвердив, що міжнародна наглядова архітектура вже інституційно відтворює виявлену ієрархію концептів: кожен чер-

говий регуляторний цикл послідовно надбудовував новий рівень – від мінімальних вимог до капіталу та ліквідності через макропруденційні буфери і системне стрес-тестування до рамок операційної резильєнтності, – не замінюючи, а доповнюючи попередній рівень. Водночас емпіричні дослідження свідчать, що ефективність регуляторних інструментів суттєво варіює залежно від якості інституційного середовища, рівня координації між мікро- і макропруденційними наглядачами та ступеня інтеграції інструментарію різних регуляторних рівнів, що підтверджує практичну необхідність інтегрованого методологічного базису, запропонованого в цій статті.

Систематизація методологічних обмежень кожного концепту виявила їхню взаємодоповнювальну природу з точки зору аналітичного потенціалу: статична проциклічність фінансової стійкості частково нейтралізується форвардним характером стрес-тестування; модельна невизначеність у вимірюванні фінансової стабільності може бути знижена через інтеграцію системних мір ризику та сценарного аналізу; ретроспективний характер окремих параметрів стрес-тестування компенсується адаптивним виміром резильєнтності; натомість складність квантифікації резильєнтності є аргументом на користь збереження кількісного апарату трьох попередніх концептів як операційного підґрунтя. Таким чином, слабкі сторони кожного окремого концепту трансформуються в методологічні аргументи на користь інтеграції всіх чотирьох категорій у єдину аналітичну систему.

Аналіз актуальних трендів розвитку кожного концепту – зокрема, інтеграції кліматичних ризиків у капітальні рамки (NGFS-сценарії), кібер-стрес-тестування, оцінки впливу криптоактивів на системну стабільність і розвитку рамок кіберрезильєнтності – засвідчив, що нові структурні виклики фінансовій системі мають поліаспектний характер і некладаються в логіку жодного з окремих концептів, а вимагають їхньої системної інтеграції. Це принципово підтверджує своєчасність і наукову значущість побудови багатоаспектної парадигми банківської надійності як єдиного теоретичного підґрунтя, здатного охопити повний спектр сучасних фінансових загроз. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Admati A. R., Hellwig M. The bankers' new clothes: What's wrong with banking and what to do about it. Princeton : Princeton University Press, 2013. 398 p.
2. Adrian T., Brunnermeier M. K. CoVaR. *American Economic Review*. 2016. Vol. 106. No. 7. P. 1705–1741. DOI: <https://doi.org/10.1257/aer.20120555>

3. Adrian T., Morsink J., Schumacher L. Stress Testing at the IMF. *IMF Departmental Paper*. 2020. No. 20/04. DOI: <https://doi.org/10.5089/9781513520742.087>
4. Barth J. R., Caprio G., Levine R. Bank regulation and supervision in 180 countries from 1999 to 2011. *Journal of Financial Economic Policy*. 2013. Vol. 5. Iss. 2. P. 111–219. DOI: <https://doi.org/10.1108/17576381311329661>
5. Principles for Operational Resilience. *Basel Committee on Banking Supervision*. Basel : Bank for International Settlements, 2021. 16 p. URL: <https://www.bis.org/bcb/publ/d516.htm>
6. Battiston S., Mandel A., Monasterolo I., Schütze F., Visentin G. A climate stress-test of the financial system. *Nature Climate Change*. 2017. Vol. 7. Iss. 4. P. 283–288. DOI: <https://doi.org/10.1038/nclimate3255>
7. Battiston S., Puliga M., Kaushik R., Tasca P., Caldarelli G. DebtRank: Too Central to Fail? Financial Networks, the FED and Systemic Risk. *Scientific Reports*. 2012. Vol. 2. Art. 541. DOI: <https://doi.org/10.1038/srep00541>
8. Bologna P., Segura A. Integrating Stress Tests within the Basel III Capital Framework: A Macroprudentially Coherent Approach. *Journal of Financial Regulation*. 2017. Vol. 3. Iss. 2. P. 159–186. DOI: <https://doi.org/10.1093/jfr/fjx004>
9. Borio C. Towards a Macroprudential Framework for Financial Supervision and Regulation? *CESifo Economic Studies*. 2003. Vol. 49. Iss. 2. P. 181–215. DOI: <https://doi.org/10.1093/cesifo/49.2.181>
10. Borio C., Drehmann M., Tsatsaronis K. Stress-testing macro stress testing: Does it live up to expectations? *Journal of Financial Stability*. 2014. Vol. 12. P. 3–15. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jfs.2013.06.001>
11. Cerutti E., Claessens S., Laeven L. The use and effectiveness of macroprudential policies: New evidence. *Journal of Financial Stability*. 2017. Vol. 28. P. 203–224. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jfs.2015.10.004>
12. Cihák M. Introduction to applied stress testing. *IMF Working Paper WP/07/59*. Washington, DC : International Monetary Fund, 2007. 74 c. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp0759.pdf>
13. DeMenno M. B. Environmental sustainability and financial stability: can macroprudential stress testing measure and mitigate climate-related systemic financial risk? *Journal of Banking Regulation*. 2022. Vol. 24. Iss. 4. P. 445–473. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41261-022-00207-2>
14. Diamond D. W., Dybvig P. H. Bank runs, deposit insurance, and liquidity. *Journal of Political Economy*. 1983. Vol. 91. No. 3. P. 401–419. DOI: <https://doi.org/10.1086/261155>
15. Feyen E., Mare D. S. Measuring Systemic Banking Resilience: A Simple Reverse Stress Testing Approach. Working Paper No. 9864. *World Bank Group*. Washington, DC : World Bank, 2021. DOI: <https://doi.org/10.1596/1813-9450-9864>
16. Georgescu O., Laliotis D., Leber M., Población J. A Liquidity Shortfall Analysis Framework for the European Banking Sector. *Mathematics*. 2020. Vol. 8. Iss. 5. Art. 787. DOI: <https://doi.org/10.3390/math8050787>
17. Haile M. A., Jayamohan M. K., Mulugeta W. Does regulatory convergence shape banking resilience in Africa? *Heliyon*. 2025. Vol. 11. Iss. 1. Art. e41347. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e41347>
18. Haldane A. G., May R. M. Systemic risk in banking ecosystems. *Nature*. 2011. Vol. 469. P. 351–355. DOI: <https://doi.org/10.1038/nature09659>
19. Henry J., Kok C., Amzallag A. et al. A Macro Stress Testing Framework for Assessing Systemic Risks in the Banking Sector. *ECB Occasional Paper No. 152*. Frankfurt : European Central Bank, 2013. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.2337894>
20. Holling C. S. Resilience and stability of ecological systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*. 1973. Vol. 4. P. 1–23. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.es.04.110173.000245>
21. Jobst A., Ong L., Schmieder C. Macroprudential Liquidity Stress Testing in FSAPs for Systemically Important Financial Systems. *IMF Working Paper WP/17/102*. Vol. 2017. Iss. 102. Washington, DC : International Monetary Fund, 2017. DOI: <https://doi.org/10.5089/9781475597240.001>
22. Kashyap A. K., Rajan R. G., Stein J. C. et al. Rethinking capital regulation. 2008. URL: https://web-docs.stern.nyu.edu/salomon/docs/crisis/rethinking_capital_regulation_sep15.pdf
23. Kiemo S., Kamau A., Rugiri I. W., Tallam C. C. Macroprudential regulation, bank stability, and the credit market in Kenya. *African Development Review*. 2024. Vol. 36. Iss. 4. P. 581–593. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-8268.12782>
24. Laeven L., Maddaloni Á., Mendicino C. Monetary Policy, Macroprudential Policy and Financial Stability. *ECB Working Paper No. 2647*. Frankfurt : European Central Bank, 2022. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.4043288>
25. Pliszka K. System-Wide and Banks' Internal Stress Tests: Regulatory Requirements and Literature Review. *Deutsche Bundesbank Discussion Paper No. 39/2021*. Frankfurt : Deutsche Bundesbank, 2021. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3867946>
26. Sardana V., Singhania S., Mohapatra A. K. Macroeconomic Perspectives in Banking: A Systematic Review and Conceptual Framework. *South Asian Journal of Business and Management Cases*. 2025. Vol. 14. Iss. 2. P. 87–105. DOI: <https://doi.org/10.1177/22779779251338098>
27. Schinasi G. J. Safeguarding financial stability: Theory and practice. Washington, DC : International Monetary Fund, 2005. 311 p.
28. Shetty U., Gupta A., Prabhakaran J., Kumar R., Dhari R. Analyzing the Role of Financial Innovation in

Enhancing Banking Sector Resilience. *Journal of Informatics Education and Research*. 2024. Vol. 4. Iss. 2. DOI: <https://doi.org/10.52783/jier.v4i2.682>

29. Teece D. J., Pisano G., Shuen A. Dynamic capabilities and strategic management. *Strategic Management Journal*. 1997. Vol. 18. Iss. 7. P. 509–533. DOI: [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-0266\(199708\)18:7<509::AID-SMJ882>3.0.CO;2-Z](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-0266(199708)18:7<509::AID-SMJ882>3.0.CO;2-Z)

REFERENCES

- Admati A. R. & Hellwig M. (2013). *The bankers' new clothes: What's wrong with banking and what to do about it*. Princeton: Princeton University Press.
- Adrian T., Morsink J. & Schumacher L. (2020). Stress Testing at the IMF. *IMF Departmental Paper*, 20/04. <https://doi.org/10.5089/9781513520742.087>
- Adrian T. & Brunnermeier M. K. (2016). CoVaR. *American Economic Review*, 7(106), 1705–1741. <https://doi.org/10.1257/aer.20120555>
- Bank for International Settlements (2021). Principles for Operational Resilience. *Basel Committee on Banking Supervision*. Basel: Bank for International Settlements. <https://www.bis.org/bcbs/publ/d516.htm>
- Barth J. R., Caprio G. & Levine R. (2013). Bank regulation and supervision in 180 countries from 1999 to 2011. *Journal of Financial Economic Policy*, 2(5), 111–219. <https://doi.org/10.1108/17576381311329661>
- Battiston S., Puliga M., Kaushik R., Tasca P. & Caldarelli G. (2012). DebtRank: Too Central to Fail? Financial Networks, the FED and Systemic Risk. *Scientific Reports*, 541(2). <https://doi.org/10.1038/srep00541>
- Battiston S., Mandel A., Monasterolo I., Schütze F. & Visentin G. (2017). A climate stress-test of the financial system. *Nature Climate Change*, 4(7), 283–288. <https://doi.org/10.1038/nclimate3255>
- Bologna P. & Segura A. (2017). Integrating Stress Tests within the Basel III Capital Framework: A Macroprudentially Coherent Approach. *Journal of Financial Regulation*, 2(3), 159–186. <https://doi.org/10.1093/jfr/fjx004>
- Borio C., Drehmann M. & Tsatsaronis K. (2014). Stress-testing macro stress testing: Does it live up to expectations? *Journal of Financial Stability*, 12, 3–15. <https://doi.org/10.1016/j.jfs.2013.06.001>
- Borio C. (2003). Towards a Macroprudential Framework for Financial Supervision and Regulation? *CESifo Economic Studies*, 2(49), 181–215. <https://doi.org/10.1093/cesifo/49.2.181>
- Cerutti E., Claessens S. & Laeven L. (2017). The use and effectiveness of macroprudential policies: New evidence. *Journal of Financial Stability*, 28, 203–224. <https://doi.org/10.1016/j.jfs.2015.10.004>
- Cihák M. (2007). Introduction to applied stress testing. Washington, DC: International Monetary Fund. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp0759.pdf>
- DeMenno M. B. (2022). Environmental sustainability and financial stability: can macroprudential stress testing measure and mitigate climate-related systemic financial risk? *Journal of Banking Regulation*, 4(24), 445–473. <https://doi.org/10.1057/s41261-022-00207-2>
- Diamond D. W. & Dybvig P. H. (1983). Bank runs, deposit insurance, and liquidity. *Journal of Political Economy*, 3(91), 401–419. <https://doi.org/10.1086/261155>
- Feyen E. & Mare D. S. (2021). Measuring Systemic Banking Resilience: A Simple Reverse Stress Testing Approach. Washington, DC: World Bank. <https://doi.org/10.1596/1813-9450-9864>
- Georgescu O., Laliotis D., Leber M. & Población J. (2020). A Liquidity Shortfall Analysis Framework for the European Banking Sector. *Mathematics*, 5(8), 787. <https://doi.org/10.3390/math8050787>
- Haile M. A., Jayamohan M. K. & Mulugeta W. (2025). Does regulatory convergence shape banking resilience in Africa? *Heliyon*, 1(11), e41347. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e41347>
- Haldane A. G. & May R. M. (2011). Systemic risk in banking ecosystems. *Nature*, 469, 351–355. <https://doi.org/10.1038/nature09659>
- Henry J., Kok C. & Amzallag A. (2013). *A Macro Stress Testing Framework for Assessing Systemic Risks in the Banking Sector*. Frankfurt: European Central Bank. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2337894>
- Holling C. S. (1973). Resilience and stability of ecological systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4, 1–23. <https://doi.org/10.1146/annurev.es.04.110173.000245>
- Jobst A., Ong L. & Schmieder C. (2017). *Macroprudential Liquidity Stress Testing in FSAPs for Systemically Important Financial Systems*. Washington, DC: International Monetary Fund. <https://doi.org/10.5089/9781475597240.001>
- Kashyap A. K., Rajan R. G. & Stein J. C. (2008). *Rethinking capital regulation*. https://web-docs.stern.nyu.edu/salomon/docs/crisis/rethinking_capital_regulation_sep15.pdf
- Kiemo S., Kamau A., Rugiri I. W. & Tallam C. C. (2024). Macroprudential regulation, bank stability, and the credit market in Kenya. *African Development Review*, 4(36), 581–593. <https://doi.org/10.1111/1467-8268.12782>
- Laeven L., Maddaloni Á. & Mendicino C. (2022). *Monetary Policy, Macroprudential Policy and Financial Stability*. Frankfurt: European Central Bank. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4043288>
- Pliszka K. (2021). *System-Wide and Banks' Internal Stress Tests: Regulatory Requirements and Literature Review*. Frankfurt: Deutsche Bundesbank. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3867946>
- Sardana V., Singhania S. & Mohapatra A. K. (2025). Macroeconomic Perspectives in Banking: A Systematic Review and Conceptual Framework. *South Asian*

Journal of Business and Management Cases, 2(14), 87–105.
<https://doi.org/10.1177/22779779251338098>
 Schinasi G. J. (2005). *Safeguarding financial stability: Theory and practice*. Washington, DC: International Monetary Fund.
 Shetty U., Gupta A., Prabhakaran J., Kumar R. & Dharini R. (2024). Analyzing the Role of Financial Innovation in Enhancing Banking Sector Resilience. *Journal of Informatics Education and Research*, 2(4).
<https://doi.org/10.52783/jier.v4i2.682>

Teece D. J., Pisano G. & Shuen A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. *Strategic Management Journal*, 7(18), 509–533.
[https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-0266\(199708\)18:7<509::AID-SMJ882>3.0.CO;2-Z](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-0266(199708)18:7<509::AID-SMJ882>3.0.CO;2-Z)

Стаття надійшла до редакції / Received: 10.05.2026
 Статтю прийнято до публікації / Accepted: 23.05.2026
 Оприлюднено / Published: 24.06.2026

УДК 336.148:620.92
 JEL: G21; G23; G32; H83; Q42; Q48
 DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-5-464-472>

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ ІЗ УПРОВАДЖЕННЯ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ НА ЗАСАДАХ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

©2026 КОЛЕСНІЧЕНКО А. С., АРУТЮНЯН С. С.

УДК 336.148:620.92
 JEL: G21; G23; G32; H83; Q42; Q48

Колесніченко А. С., Арутюнян С. С. Фінансовий контроль реалізації інвестиційних проєктів із упровадження відновлюваних джерел енергії на засадах державно-приватного партнерства

Стаття присвячена комплексному дослідженню системи фінансового контролю за реалізацією проєктів із упровадженням відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) в умовах інтеграції України в європейський економічний простір. Мета статті полягає в розробці теоретико-методичних засад організації системи фінансового контролю за реалізацією проєктів із упровадженням відновлюваних джерел енергії, що передбачає: обґрунтування ролі фінансового контролю як стратегічного інструменту управління, визначення багаторівневої моделі взаємодії державних, корпоративних і проєктних структур, інтеграцію сучасних фінансових інструментів у систему контролю. У роботі використано комплексний методичний підхід: системний аналіз (для побудови багаторівневої архітектури контролю); статистичний аналіз та порівняння даних МЕА, Держстату України та НКРЕКП за 2015–2024 роки (для оцінки динаміки розвитку ВДЕ); критичний аналіз нормативно-правової бази та операційних планів реалізації Національної транспортної стратегії України до 2030 року. Особливу увагу приділено багаторівневій моделі контролю, яка включає державний рівень (нормативно-правове забезпечення та регуляторна стабільність), корпоративний рівень (внутрішній аудит, комплаєнс і стратегічне планування) та проєктний рівень (моніторинг витрат і ефективності використання ресурсів). Обґрунтовано значущість сучасних фінансових інструментів – «зелених» облігацій, грантових програм, енергосервісних контрактів та механізмів державно-приватного партнерства – як засобів диверсифікації джерел фінансування та інтеграції українських проєктів у європейський ринок капіталу. Доведено, що ефективна організація фінансового контролю є передумовою реалізації довгострокових інвестиційних рішень, сприяє підвищенню інвестиційної привабливості та забезпечує баланс між економічною ефективністю, екологічною відповідальністю та соціальною користю. Результати дослідження підтверджують, що фінансовий контроль у сучасних умовах виходить за межі традиційної перевірки законності та дисципліни, перетворюючись на стратегічний інструмент управління, який формує основу для сталого розвитку та зміцнення конкурентних позицій України у глобалізованому середовищі.

Ключові слова: відновлювані джерела енергії; проєкти; фінансовий контроль; інвестиції; державно-приватне партнерство; «зелений» транспорт; стратегічне управління; ризики.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 15.

Колесніченко Анастасія Сергіївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і фінансів, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: Anastasiia.Koliesnichenko@khp.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5007-9082>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/HTR-3351-2023>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216463107>

Арутюнян Самвел Суменович – здобувач, кафедра обліку і фінансів, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: Samvel.Arutiunian@emmb.khpi.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-6108-0708>